

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

1/S-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ S/1 (5) - 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Мадреймов Фархат Махсетбаевич</i> СОЦИАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА В КАРАКАЛПАКСТАНЕ В 1920-1924 ГОДАХ	12-18
<i>Алимджанов Бахтиёр Абдихакимович</i> АНТРОПОЛОГИЯ ИМПЕРСКОЙ ВЛАСТИ: ХАКЕНТСКИЕ ЗЕМЛИ И АДВОКАТ С. ЛАПИН	19-23
<i>Чориев Шохрух Холтура угли</i> ИСТОРИОГРАФИЯ БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТУРКЕСТАНСКОГО ГЕНЕРАЛ- ГУБЕРНАТОРСТВА В 40-90-Е ГОДЫ ХХ ВЕКА	24-35
<i>Najmiddinov Boburmirzo Zuhridin o'g'li</i> SOVET HOKIMIYATINING 1917-1943-YILLARIDA O'ZBEKISTON SSR DA AMALGA OSHIRGAN DINIY SIYOSATI	36-43
<i>Esonova Nilufar</i> SANOAT SOHASIDA XALQARO HAMKORLIK MUNOSABATLAR TARIXINING O'RGANILISHI: TAHLIL VA NATIJALAR (1991-2018-YILLAR)	44-47
<i>Qarshiyev Ahmad, Jumayev Abdimo'min, Bebitov Maqsud</i> DENOV BEKLIQIDA MAVJUD JOY NOMLARIGA OID MULOHAZALAR	48-55
<i>Qurbonov Abbos</i> MUSTAQILLIKNING DASTLABKI YILLARIDA QASHQADARYODA YENGIL SANOAT SOHASIDA AMALGA OSHIRILGAN ISLOHOTLAR VA ULARNING NATIJALARI	56-59
<i>Abduraimova Sabohat Ergash qizi</i> BUXORO AMRLIGI DAVRIDA CHIROQCHI BEKLIGI AHOLISINING TURMUSH TARZI	60-65

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Karjavova Xurshida Abdumalikovna</i> MAHALLA INSTITUTINING IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	66-73
<i>Pardayev Erkin Egamberdi o'g'li</i> XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA SIFATNI BOSHQARISHNING INNOVATSION USULLARI	74-82
<i>Palvanbayev Umidbek O'ktam o'g'li</i> O'ZBEKISTON POCHTA BOZORIDA XUSUSIY POCHTA KORXONALARINING TUTGAN O'RNI (BTS, DMS, EMU POCHTALARI MISOLIDA)	83-86
<i>Чинорова Шаҳодат Мансур кизи, Нормуродов Хусан Эшмаҳматович</i> ЗНАЧЕНИЕ ТАРГЕТИРОВАНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИИ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ	87-93
<i>Gabriel Ayodeji Ogunmola</i> GREEN BONDS: FINANCING RESOURCE CONSERVATION FOR A SUSTAINABLE FUTURE IN FARMING IN UZBEKISTAN	94-108

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Rashidova Dilfuza Ganievna</i> XIX ASR O‘ZBEK SHOIRALARINING IJODIDA GUMANISTIK G‘OYALAR VA IJTIMOY-FALSAFIY QARASHLAR	109-113
<i>Ochilova Nigora Ruzimuratovna</i> GENDER TENGLIGINI TA‘MINLASHNING IQTISODIY-IJTIMOY OMILLARI	114-118
<i>Samadov Jonmurod</i> JALOLIDDIN RUMIY ASARLARIDA FALSAFIY TUSHUNCHALAR VA ULARNING ILMIY–METODOLOGIK TAHLILI	119-123
<i>Kdirbaev Baxadir Berdaxovich</i> AXBOROT JAMIYATI VA MEDIA-MADANIYATNING NAZARIY-FALSAFIY TUSHUNCHASI	124-131
<i>Kurbanbaeva Ulbosin Jumag‘alievna</i> EKOLOGIK XAVFSIZLIK TUSHUNCHASINING MOHIYATI VA XUSUSIYATLARI	132-136
<i>Narzukulova Ferangiz Rustamjonovna</i> ILMIY TIL VA FALSAFIY TERMINOLOGIYA: SHAKLLANISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	137-141
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich</i> IJTIMOY-KASBIY FAOLIYAT JARAYONIDA SUN‘IY INTELLEKTNING INSON SALOHIYATIGA TA‘SIRI	142-148
<i>Султанов Бахтиёр Бахтиёрович</i> ОБРАЗ ФИЗИЧЕСКОЙ РАЗВИТОЙ, ГЕРОИЧЕСКОЙ ЛИЧНОСТИ В ЭПОХУ АНТИЧНОСТИ	149-153
<i>Bozorov Suxrob Komilovich</i> MA‘NAVIY TRANSFORMATSIYANING ISTIQBOLLARI: INNOVATSION G‘OYA VA LOYIHALAR	154-157
<i>Kimsanbayeva Shaxnoza Bakridinovna</i> MILLIY O‘ZLIK VA DINIY BAG‘RIKENGLIK: ZAMONAVIY JAMIYATDAGI O‘ZARO TA‘SIRLAR	158-163
<i>Muxamedjanova Lalixon</i> GLOBALASHUV VA MADANIYATLARARO ARALASHUV	164-172

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Isanova Feruza Tulqinovna</i> INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI XALQARO HUQUQ SOHASIGA OID LEKSIK BIRLIKLARNING DIAKRON TADQIQI	173-180
<i>Mahmudova Umida Ural qizi</i> INTERNET DISKURSIDA FOYDALANILADIGAN EMOJILARNING LISONIY VA MADANIY JIHATLARI	181-189
<i>Madalov Navruz Ergashevich</i> IMPORTANT SUBJECTS OF COMPARATIVE AND CONTRASTIVE PHILOLOGICAL STUDIES AND TRANSLATION DIFFICULTIES OF STRUCTURAL–SEMANTIC MODELS OF PROVERBS	190-194
<i>Ubaydullayev Normuhammad Xasanovich</i> XOTIRANOMALARDA ZAMON VA MAKON MASALASI	195-198

<i>Ochilova Habiba Akramovna</i> ISSUES IN THE CLASSIFICATION OF QUESTION SENTENCE TYPES IN LINGUISTICS ...	199-207
<i>Muxammadiyeva Mashxura, Amirqulova Gulxayo</i> FILOLOGIK TADQIQOTLARNING ZAMONAVIY TIBBIY TARJIMA VA TALQINGA TA'SIRI	208-213
<i>Karabaeva Barno Bobir qizi</i> A COMPARATIVE ANALYSIS OF METAPHORICAL EXPRESSIONS REFLECTING PERCEPTION IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	214-219
<i>Axunbabaeva Narqiza Xamidjanovna</i> ЛИНГВОПРАГМАТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПЕРЕВОДОВ ИСТОРИЧЕСКИХ И АРХАИЧНЫХ СЛОВ В ДОКУМЕНТАЛЬНО-ИСТОРИЧЕСКОЙ ПОВЕСТИ «ВЛАСТИТЕЛЬ СЕМИ СОЗВЕЗДИЙ»	220-226
<i>Turdaliyeva Shahnoza O'ktamovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI SON-GIBRID MAQOLLARNING LEKSIK-SEMANTIK TAHLILI	227-236
<i>Mansurova Shohista Isroilovna</i> OT OBRAZI TUSHUNCHASI (ZAMONAVIY O'ZBEK VA JAHON ADABIYOTI MISOLIDA)	237-241
<i>Davranov Akmal Akramjonovich</i> IJTIMOIY TENGLIK TUSHUNCHASI (INGLIZ UTOPIYALARI VA O'ZBEK DOSTONLARI MISOLIDA)	242-246
<i>Yuldasheva Aziza Yuldashevna</i> TARJIMASHUNOSLIKDA PRAGMATIKANING O'RNI	247-252
<i>Mirvaliyeva Malika Zoid qizi</i> SEMANTIKANING TARJIMADAGI AHAMIYATI	253-257
<i>Sidiknazarova Zulfiya Mirsharapovna</i> JADID ADABIYOTI VA MODERNIZATSIYA JARAYONLARI	258-262
<i>Ruzibayeva Aziza Kahramanovna</i> THE MOOD OF LONGING FOR FREEDOM IN THE AGE OF BYRON	263-266
<i>Narzikulova Rayhona Ahmadovna</i> THE PRAGMATIC FUNCTIONS OF IRONY	267-271
<i>Najmiddinov Muhammadjon</i> O'ZBEK TILIDA KO'P MA'NOLILIK, SINONIMIYA, OMONIMIYA VA ULARNING ELEKTRON TEZAVURUSDA AKS ETISHI	272-278
<i>Achilov Oybek Rustamovich</i> LEKSIK-SEMANTIK DEVIATSIYA ILGARI SURISH VOSITASI SIFATIDA	279-284
<i>Tashpulatova Mukambar Axmetovna</i> KOMPYUTER LINGVISTIKASI VA SUN'IY INTELLEKTNING TILGA TA'SIRI	285-289
<i>Normamatov Farrux, Toshpo'latova Xusniya</i> GLOBAL KESIMDA INGLIZ MADANIYATINING LINGVOKULTUROGIK JIHATLARI	290-293
<i>Shonazarova Gulnoza, Madiyeva Madina</i> THE ROLE OF INTERNET RESOURCE IN IMPROVING TEACHING FOREIGN LANGUAGE: METHODOLOGICAL ANALYSIS AND PRACTICAL RECOMMENDATIONS	294-297

<i>Jo'rayeva Lola Tolibdjonovna</i> IJTIMOIY TARMOQLARDA NEOLOGIZMLARNING BUGUNGI KUNDAGI QO'LLANILISHI	298-302
<i>Saitxanova Aziza Xolmuxamedovna</i> TA'M VA TIL O'RTASIDAGI MUVOZANAT: TAOM DISKURSINING TARJIMA QIYINCHILIKLARI VA YECHIMLARI	303-307
<i>Axmedov Shaxzod, Nazarov Vafokul</i> NEOLOGIZMLAR TADQIQI TARIXIGA DOIR	308-312
<i>Mustafayeva Sojida Ulashevna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARDA MERONIMIK MUNOSABATLI SO'ZLARNING LEKSIKOGRAFIK TALQINLARI	313-321
<i>Buriyeva Muxayyo Zokir qizi</i> COMPARATIVE ANALYSIS OF MEAT IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	322-326
<i>Berdiqulova Shaxnoza Ruziqulovna</i> YORDAMCHI SO'ZLARNING SHAKLIY XUSUSIYATLARIGA KO'RA TURLARI VA YASALISHI: BOG'LOVCHILAR	327-330
<i>Shokirova Gulbahor Alimovna</i> NEMIS TILINI O'QITISHDA YANGI YONDASHUVLAR	331-334
<i>Najmidinova Nafisa Ulja qizi</i> O'ZBEK TILIDA SO'ZLASHUVCHILARGA ITALYAN TILINI O'RGATISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI	335-339
12.00.00 - YURIDIK FANLAR	
<i>Утемуратов Махмут Ажимуратович</i> СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ТРАНСФОРМАЦИИ ПРАВА (ОТ ТРАДИЦИОННОГО К ЦИФРОВОМУ ПРАВУ)	340-344
<i>Masadikov Sherzodbek</i> ENFORCEMENT OF ARBITRATION AGREEMENT UNDER UZBEK LAW	345-351
<i>Alieva Kamola Ravshanovna</i> ONLINE GENDER-BASED VIOLENCE IN UZBEKISTAN: GAPS IN LEGISLATION AND THE PATH FORWARD	352-363
<i>Utebaev Salamat Maqsetbay o'g'li</i> KONTRABANDA UCHUN JAVOBGARLIK TO'G'RISIDAGI QONUNCHILIK EVOLYUTSIYASI: TARIXIY-HUQUQIY TAHLIL	364-372
<i>Ходжаева Ширин</i> ЮРИДИЧЕСКАЯ ПРИРОДА ВСЕМИРНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ В СИСТЕМЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА	373-378
<i>Каюмова Асаля Султномуродовна</i> ЭЛИТА ИНДУСТРИИ ВЕНЧУРНОГО КАПИТАЛА	379-384
<i>Mirzaraximov Baxtiyor, Shokirov Bobur</i> ZAMONAVIY TASHKILOTLARDA KIBERXAVFSIZLIK STRATEGIYALARINING SHAKLLANISHI VA SAMARADORLIGI: MA'LUMOTLARNI HIMOYA QILISH CHORALARINING RIVOJLANISHI VA NATIJADORLIGI TAHLILI	385-392

<i>Суннатиллаева Сарвиноз Иззатулло кизи</i> ДИСКРЕЦИОННЫЕ ПОЛНОМОЧИЯ В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ И СОВЕТЕ ЕВРОПЫ: ПРЕДЕЛЫ, КОНТРОЛЬ И СУДЕБНАЯ ПРАКТИКА	393-400
<i>Dilboboyev Nozimbek</i> CHET ELLIK INVESTORLARNING HUQUQIY MAQOMI HAMDA ULARNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH BO'YICHA IMTIYOZ VA PREFERENSIYALAR BERISH	401-406
<i>Raximbayev O'tkir Fayzullayevich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASIDAGI QONUNCHILIKNI TAKOMILLASHTIRISH MASALASIGA NAZAR	407-414
<i>Ubaydullayev Abror Qutpilla o'g'li</i> HOZIRGI ZAMON ISLOM MOLIYA HUQUQI VA AN'ANAVIY HUQUQIY TIZIMLAR O'RTASIDAGI QIYOSIY-HUQUQIY TAHLIL VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	415-423
<i>Zokirov Sardorjon Karimjon ugli</i> PROCEDURAL FEATURES OF PARTICIPATION DEFENSE COUNSEL AT THE PRELIMINARY INVESTIGATION	424-430
<i>Axmedova Guliruxsor Ravshanovna</i> BOLANI OLIB BERISH VA UCHRASHTIRISH BILAN BOG'LIQ ISHLARNI KO'RIB CHIQUISH BO'YICHA SUD VA HUQUQIY AMALIYOTNING DOLZARB MUAMMO VA YECHIMLARI	431-436
<i>Zoilboyev Javlon Karimjon o'g'li</i> MA'MURIY SUD ISHLARINI YURITISHDA QONUNIY KUCHGA KIRGAN SUD HUJJATLARINI YANGI OCHILGAN HOLATLAR BO'YICHA QAYTA KO'RISH YUZASIDAN ISH YURITISH MAZMUNI	437-441
<i>Hakimov Sunnat Furqat o'g'li</i> SPORT JAMOAT BIRLASHMALARINING HUQUQIY TAHLILI	442-445
<i>Файзиев Фарход Фуркат угли</i> ЗНАЧИМОСТЬ ЭЛЕКТРОННОЙ ТОРГОВЛИ В СОВРЕМЕННЫХ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫХ УСЛОВИЯХ	446-452
<i>Файзиева Гулрух Мухаммади кизи</i> МЕХАНИЗМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРАВА НА НЕПРИКОСНОВЕННОСТЬ ЖИЛИЩА	453-459
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Polvonov Baxtiyor Zaylobidinovich</i> TIBBIYOT UNIVERSITETLARIDA «MODDALARNING NURLANISH SPEKTRINI O'RGANISH» MAVZUSINI IT TECHNOLOGIYALAR ASOSIDA NAMOYISH ETISH MASALALARI	460-466
<i>Hamdamova Nozima Muqimovna</i> BO'LAJAK TECHNOLOGIYA FANI O'QITUVCHISI KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI	467-475
<i>Zulfixarov Ilxom Maxmudovich, Zulfikorova Munajat Mirzaxmatovna</i> IQTISODIY-IJTIMOY GEOGRAFIK BILIMLAR BERISHDA MATEMATIK METODLARDAN FOYDALANISH	476-481
<i>Qurbonova Nigina Boboxo'jayevna</i> ESDALIKLAR — SADRIDDIN AYNIYNING UMR VA XOTIRA KITOB I	482-488

<i>Toshtemirova Saodat Abdurashidovna</i> KLAUSTER TIZIMIDA TARIX FANLARINI O'QITISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI	489-494
<i>Inoyatov Odiljon Sabitovich</i> TEKISLIK LARNING O'ZARO PARALLELLIGI	495-500
<i>Жумамуратова Аибахар Нурмуханбетовна</i> СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМА РАЗВИТИЯ КОГНИТИВНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НА ОСНОВЕ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫХ СВЯЗЕЙ	501-508

Received: 15 February 2025
Accepted: 20 February 2025
Published: 25 February 2025

Article / Original Paper

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON HUMAN POTENTIAL IN THE PROCESS OF SOCIAL AND PROFESSIONAL ACTIVITIES

Holmirzaev Hurshid Nakibillaevich

Doctor of Philosophy (PhD) in Philosophical Sciences, Associate Professor
Associate Professor of the Department of Philosophy at Andijan State University

Abstract. This article analyzes the impact of artificial intelligence on human potential in the process of social and professional activities. The role and opportunities of artificial intelligence in developing creative abilities are highlighted from ethical, legal, and professional development perspectives.

Keywords: artificial intelligence, human potential, social and professional activities, ethical norms, creative abilities, professional development, intellectual systems, innovations, digital transformation.

IJTIMOYIY-KASBIY FAOLIYAT JARAYONIDA SUN'iy INTELLEKTNING INSON SALOHIYATIGA TA'SIRI

Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich,

Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Andijon davlat universiteti Falsafa kafedراسи dotsenti
E-mail: sokin3548@umail.uz

Annotatsiya. Ushbu maqolada ijtimoiy-kasbiy faoliyat jarayonida sun'iy intellektning inson salohiyatiga ko'rsatayotgan ta'siri tahlil qilinadi. Axloqiy, huquqiy va kasbiy rivojlanish nuqtai nazaridan sun'iy intellektning ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishdagi o'rni va imkoniyatlari yoritib beriladi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, inson salohiyati, ijtimoiy-kasbiy faoliyat, axloqiy me'yorlar, ijodiy qobiliyat, kasbiy rivojlanish, intellektual tizimlar, innovatsiyalar, raqamli transformatsiya.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI1Y2025N20>

Kirish. Sun'iy intellekt texnologiyalarining jadal rivojlanishi zamonaviy jamiyatda ijtimoiy-kasbiy faoliyatning turli sohalariga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Sun'iy intellekt inson salohiyatini rivojlantirish, kasbiy qobiliyatlarni oshirish va ijodiy faoliyat samaradorligini kuchaytirishda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu bilan birga, sun'iy intellektning qo'llanilishi axloqiy me'yorlar, inson qadriyatlarini va kasbiy yetuklik kabi muhim masalalarni qayta ko'rib chiqish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Ushbu maqolada sun'iy intellektning inson salohiyatiga ko'rsatayotgan ta'siri tahlil qilinadi hamda uning ijtimoiy va kasbiy rivojlanish jarayonidagi o'rni yoritib beriladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Sun'iy intellekt ijtimoiy-kasbiy faoliyat jarayonida inson imkoniyatlarini kengaytirishga va ish jarayonlarining samaradorligini oshirishga yordam beradi. Sun'iy intellektning qo'llanilishi mehnat bozoridan tortib turli sohalaridagi ish jarayonlarigacha keng ko'lamli imkoniyatlar yaratadi.

Sun'iy intellektning asosiy vazifalaridan biri bu — qaror qabul qilish jarayonini qo'llab-quvvatlashdir. Sun'iy intellekt tizimlari ma'lumotlarni qayta ishlashda yuqori samaradorlikka ega bo'lib, turli sohalaridagi strategik qarorlarni qabul qilish uchun aniq prognozlar taqdim etadi. Masalan, moliya va boshqaruv sohalarida sun'iy intellekt resurslarni taqsimlash, xavflarni baholash, hamda bozor tendensiyalarini tahlil qilish kabi vazifalarni samarali hal qiladi.

Avtomatlashtirish jarayoni sun'iy intellektning muhim jihatlaridan biridir. Aniq va takroriy jarayonlarning avtomatlashtirilishi inson resurslarini yuqori ijodiy qiymatga ega vazifalarga yo'naltirish imkoniyatini yaratadi. Bu sanoatda, ayniqsa, ishlab chiqarish jarayonlarida keng qo'llanilmoqda.

Ma'lumotlar boshqaruvi va tahlil jarayonlari sun'iy intellektning muhim mezonlari hisoblanadi. Sun'iy intellekt keng ma'lumotlar bazasini tahlil qilishda samarador bo'lib, masalan, tibbiyot sohasida elektron tibbiy ma'lumotlarni tahlil qilish orqali bemorlarga shaxsiylashtirilgan davolash rejalarini taklif etish imkonini beradi. Shuningdek, ta'limda sun'iy intellekt yordamida shaxsiylashtirilgan o'quv rejalarini ishlab chiqish va har bir o'quvchi uchun moslashuvchan yondashuvlarni amalga oshirish mumkin.

Sun'iy intellekt texnologiyalarining jadal rivojlanishi va keng qo'llanilishi inson hayotining turli sohalarida ijobiy o'zgarishlarga sabab bo'lmoqda. Biroq, sun'iy intellektning samarali faoliyat yuritishida axloqiy va huquqiy masalalar dolzarb ahamiyatga ega. Jumladan, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, insonning ijtimoiy maqomini zaiflashtirmaslik va uning huquqlarini himoya qilish kabi vazifalar ustuvor ahamiyat kasb etadi. Sun'iy intellekt tizimlari orqali ma'lumotlarni yig'ish va qayta ishlash jarayonlarida shaxsiy maxfiylikni ta'minlash, insonning shaxsiy huquqlarini hurmat qilish muhim shart sifatida namoyon bo'ladi.

Bundan tashqari, sun'iy intellektning iqtisodiy va ijtimoiy jarayonlarga ta'siri, xususan, ish o'rinlarining qisqarishi va an'anaviy kasblarga bo'lgan talabning pasayishi kabi muammolar ham dolzarbdir. Shu sababli, sun'iy intellekt qo'llanilishi natijasida yuzaga keladigan ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlarning inson manfaatlariga muvofiq tarzda boshqarilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Ish o'rinlarini avtomatlashtirish orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirish bilan birga, yangi kasbiy imkoniyatlarni yaratish va kasbiy qayta tayyorlash jarayonlarini rivojlantirish zarur.

Sun'iy intellekt texnologiyalari ijtimoiy-kasbiy faoliyatning samaradorligini oshirishga katta hissa qo'shishi mumkin. Biroq, bu jarayonda inson qadriyatini himoya qilish, uning ijtimoiy maqomi va shaxsiy erkinligini ta'minlash, axloqiy va huquqiy me'yorlarni aniq belgilash muhim ahamiyat kasb etadi. Sun'iy intellektning inson qobiliyatlarini to'ldiruvchi vosita sifatida emas, balki uning salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiluvchi texnologiya sifatida ishlatilishi talab etiladi.

Shu bilan birga, sun'iy intellekt texnologiyalari insonning kasbiy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun turli yo'nalishlarda foydali imkoniyatlar yaratadi. Innovatsion usullar va texnologiyalarni joriy etish orqali kasbiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash, yangi ko'nikmalarni shakllantirish va mehnat bozorida raqobatbardoshlikni oshirish mumkin. Bu jarayonda sun'iy intellekt inson bilim va qobiliyatlarini yanada mustahkamlashga yordam beradigan samarali vositaga aylanishi mumkin.

Sun'iy intellekt texnologiyalarini jamiyatda samarali qo'llash uchun axloqiy va huquqiy me'yorlarning aniq belgilab olinishi, inson qadriyatlarini himoya qilish va kasbiy rivojlanish

jarayonlarini qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyat kasb etadi. Sun'iy intellekt inson manfaatlariga mos ravishda ishlab chiqilishi va qo'llanilishi zarur.

Muhokama. Sun'iy intellekt inson kasbiy salohiyatini rivojlantirishdagi muhim jihatlardan biri bu — o'quv jarayonlarini personallashtirishdir. Masalan, adaptiv o'quv tizimlari har bir kasbga moslashtirilgan dasturlar orqali ish faoliyati uchun zarur bo'lgan bilimlarni aniqlaydi va individual ravishda o'rganish jarayonini ta'minlaydi. Bu texnologiyalar kasbiy rivojlanishdagi kamchiliklarni aniqlab, ularni samarali bartaraf etish imkonini beradi [1].

Sun'iy intellekt odamlarning takroriy yoki avtomatlashtirilgan jarayonlardan ozod etishi orqali ularni ijodiy va analitik vazifalarga yo'naltirish imkonini yaratadi. Masalan, intellektual vositalar va platformalar orqali kasbiy qayta tayyorlash jarayonlari jadallashtirilgan holda o'tkaziladi. Bu jarayonda sun'iy intellekt o'rganish mazmunini kasbga oid talablarga moslashtiradi va aniq tavsiyalar beradi.

Kasbiy muhitda xavfsizlikni ta'minlash va samaradorlikni oshirishda sun'iy intellekt texnologiyalari katta ahamiyatga ega. Masalan, sun'iy intellekt yordamida kasbiy xatarlarni tahlil qilish, ularning oldini olish strategiyalarini ishlab chiqish mumkin. Bu ayniqsa sanoatda, xavfli ishlab chiqarish jarayonlarida ahamiyatlidir.

Sun'iy intellekt texnologiyalari inson ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda yangi imkoniyatlar eshigini ochmoqda. Sun'iy intellektning ma'lumotlarni tahlil qilish, ulkan hajmdagi axborotni qayta ishlash va yangi g'oyalarni shakllantirish qobiliyati insonning ijodiy jarayonlarida samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. Ijodiy faoliyatni qo'llab-quvvatlashda sun'iy intellekt insonning fikrlash chegarasini kengaytirish, yangi yondashuvlar va innovatsion g'oyalarni ishlab chiqish uchun qulay muhit yaratishi bilan ajralib turadi.

Ayniqsa, dizayn, media va reklama sohasida sun'iy intellekt texnologiyalarining qo'llanilishi ijodiy jarayonlarning samaradorligini oshirishga katta ta'sir ko'rsatadi. Masalan, grafik dizayn sohasida sun'iy intellekt algoritmlari orqali vizual kompozitsiyalarni avtomatik ravishda yaratish, rang gammalari va uslublarni tahlil qilish mumkin. Bu dizaynerlarga vaqtni tejash, turli kreativ yechimlarni sinab ko'rish va yangi ilhom manbalarini topish imkonini beradi. Media sohasida esa sun'iy intellekt kontent yaratish jarayonini avtomatlashtirish, auditoriya tahlili asosida maqsadli materiallar ishlab chiqish va axborot tarqatish samaradorligini oshirish imkoniyatini beradi.

Reklama sohasida sun'iy intellekt texnologiyalari iste'molchilarning xohish-istaklarini tahlil qilish orqali maqsadli auditoriyaga mos reklama strategiyalarini yaratishga yordam beradi. Masalan, sun'iy intellekt ma'lumotlardan kelib chiqqan holda iste'molchilarning odatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini aniqlab, samarali reklama kompaniyalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Bu jarayonda insonning ijodiy qobiliyati sun'iy intellektning tahlil qilish imkoniyatlari bilan uyg'unlashib, yangi va innovatsion reklama formatlarini yaratish imkoniyatini beradi.

Sun'iy intellektning yana bir muhim xususiyati shundaki, u insonga ijodiy jarayonlardagi takroriy vazifalarni avtomatlashtirish orqali ko'proq vaqt va energiyani yangi g'oyalarni ishlab chiqishga sarflash imkonini yaratadi. Sun'iy intellekt orqali ma'lumotlar tahlili, trendlarni bashorat qilish, ijtimoiy tarmoqlardagi faollikni tahlil qilish va bozor talablarini o'rganish jarayonlari samarali amalga oshiriladi. Bu esa ijodkorlarning qaror qabul qilish jarayonida ilmiy tahlillarga asoslangan yondashuvdan foydalanishlariga zamin yaratadi.

Shuningdek, sun'iy intellekt insonning individual ijodiy qobiliyatlarini qo'llab-quvvatlash bilan birga, jamoaviy ijodiy jarayonlarda ham muhim rol o'ynaydi. Masalan, virtual hamkorlik platformalari orqali turli mamlakatlardan bo'lgan mutaxassislar sun'iy intellekt yordamida birgalikda yangi loyihalar ishlab chiqishi, g'oyalar almashishi va innovatsion yechimlar topishi mumkin.

Sun'iy intellekt inson ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda faol vosita sifatida namoyon bo'ladi. U insonning kreativ salohiyatini kengaytirish, innovatsion g'oyalarni shakllantirish va ijodiy jarayonlarni samarali tashkil etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Sun'iy intellekt texnologiyalari insonning tabiiy ijodiy qobiliyatini to'ldiruvchi vosita bo'lib, yangi imkoniyatlar eshigini ochadi va zamonaviy ijodiy faoliyatni yangi bosqichga olib chiqadi [2].

Natijalar. Sun'iy intellekt inson kasbiy qobiliyatlarini rivojlantirishda keng imkoniyatlar yaratadi. U o'quv jarayonlarini yaxshilaydi, avtomatlashtirishni jadallashtiradi, xavfsizlikni oshiradi va ijodiy faoliyatni qo'llab-quvvatlaydi. Shuningdek, insonlarning yuqori darajadagi kasbiy malakalarga ega bo'lishi uchun samarali vosita sifatida xizmat qiladi.

Sun'iy intellekt insonning innovatsion qobiliyatlarini qo'llab-quvvatlashda muhim o'rin tutadi. U tadqiqot jarayonlarini tezlashtirish, yangiliklarni kashf etish va ijodiy yechimlarni ishlab chiqishda ko'mak beradi. Xususan, sun'iy intellekt algoritmlari katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish, inson tafakkuri uchun og'ir bo'lgan murakkab jarayonlarni modellashtirish va optimal yechimlarni taklif etish qobiliyatiga ega. Bu esa fan, texnika, biznes va san'at kabi sohalarda insonning innovatsion salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

Birinchi navbatda, sun'iy intellekt innovatsion jarayonlarning dastlabki bosqichlarida ma'lumotlar tahlilini avtomatlashtirish orqali inson qobiliyatlarini kengaytiradi. Masalan, tadqiqotchilar yangi materiallar yoki dori vositalari kashf etishda sun'iy intellektdan foydalanadilar. Masalan, IBMning "Watson" tizimi tibbiyot sohasida katta hajmdagi tibbiy ma'lumotlarni tahlil qilib, yangi davolash usullarini taklif etadi [3]. Shu bilan birga, Google DeepMind tomonidan ishlab chiqilgan AlphaFold modeli protein tuzilmalarini aniqlashda innovatsion yondashuvni namoyon etdi [4]. Bu kabi texnologiyalar insonning tadqiqot va kashfiyot qilish salohiyatini yangi bosqichga ko'tarishga imkon beradi.

Ikkinchidan, sun'iy intellekt inson ijodiy qobiliyatlarini oshirishga yordam beradi. Bugungi kunda sun'iy intellekt orqali san'at, musiqa va adabiyot sohalarda yangi asarlar yaratish mumkin. Masalan, OpenAI tomonidan ishlab chiqilgan DALL-E modeli tasvirlar yaratishda inson fantaziyasini to'ldirishga xizmat qilmoqda [5]. Xuddi shu kabi, "Amper Music" va "AIVA" kabi sun'iy intellekt texnologiyalari musiqa kompozitsiyasini avtomatlashtirish orqali inson ijodiy salohiyatini oshiradi.

Bundan tashqari, sun'iy intellekt startaplar va innovatsion kompaniyalarning rivojlanish jarayonlarini ham qo'llab-quvvatlaydi. Masalan, bozor tendensiyalarini prognoz qilish va iste'molchilar ehtiyojini aniqlash jarayonlarida sun'iy intellekt samarali qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Bu esa tadbirkorlar va biznes yetakchilarining strategik rejalashtirish va resurslar taqsimoti jarayonida innovatsion yondashuvlarini takomillashtirish imkonini yaratadi.

Shuningdek, sun'iy intellekt insonning innovatsion fikrlash qobiliyatini oshirishga xizmat qiladigan ta'lim va malaka oshirish jarayonlarini takomillashtiradi. Masalan, Coursera va Khan Academy kabi onlayn platformalarda sun'iy intellekt yordamida shaxsiylashtirilgan

ta'lim dasturlari joriy etilgan. Bu texnologiyalar har bir o'quvchining o'rganish sur'ati va qobiliyatlariga moslashib, bilim olish jarayonini yaxshilashga yordam beradi.

Sun'iy intellekt inson innovatsion qobiliyatlarini oshirishda muhim vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. U tadqiqot va kashfiyot jarayonlarini tezlashtirish, ijodiy salohiyatni rivojlantirish, biznesda samarali yechimlar taklif qilish va ta'lim tizimini takomillashtirishda muhim o'rin tutadi. Shu bois, kelajakda sun'iy intellekt va inson o'rtasidagi hamkorlikni yanada mustahkamlash, uning imkoniyatlaridan innovatsion taraqqiyot yo'lida to'laqonli foydalanish dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

Sun'iy intellekt texnologiyalari zamonaviy ijodiy faoliyatga turli yo'nalishlarda ta'sir ko'rsatib, uning rivojlanishini yangi bosqichga ko'tarmoqda. U insonning ijodiy imkoniyatlarini kengaytirish, samaradorlikni oshirish va yangi g'oyalarni amalga oshirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Sun'iy intellekt insonning ijodiy jarayonlarida yordamchi vosita sifatida ishtirok etib, bir qator amaliy vazifalarni bajaradi.

Til modellari inson uchun ko'p vaqt talab qiladigan yoki qiyin bo'lgan ishlarni yengillashtiradi. GPT-3 kabi sun'iy intellekt asosidagi tizimlar matnlar yozish, adabiy asarlar tayyorlashda katta yordam bermoqda. Bu jarayonlar insonning ijodiy faoliyatiga to'ldiruvchi ta'sir ko'rsatadi, chunki sun'iy intellekt yordamida inson o'z vaqti va e'tiborini murakkab ijodiy vazifalarga qaratadi.

Sun'iy intellekt yordamida ijodiy jarayonlar shaxsiylashtirilib, har bir insonning talablari va istaklariga mos keluvchi yechimlar taklif qilinadi. Masalan, Adobe Sensei kabi platformalar dizaynerlarga yangi namunalar yaratishda yordam beradi, shuningdek, inson fantaziyasini yanada mukammal shaklda ifodalash imkonini yaratadi [6].

Sun'iy intellekt turli xil vazifalarda yordamchi sifatida faoliyat yuritadi. Masalan, generativ adversarial tarmoqlar (GAN) orqali grafik dizayn, musiqa va vizual kontentlar yaratish mumkin. AI-Da kabi robot rassomlar insonning fantaziya va ijodiy imkoniyatlarini to'ldirib, yangi san'at asarlarini yaratishda muhim vositaga aylandi. Bunday texnologiyalar nafaqat ijodiy jarayonni tezlashtiradi, balki insonning vaqt va resurslarini tejab, yanada murakkab vazifalarga yo'naltirish imkoniyatini beradi.

Sun'iy intellektning ijodiy jarayonlarga ta'sirini baholashda uning innovatsion tadqiqot va kashfiyotlar sohasidagi roli ham katta ahamiyatga ega. U katta ma'lumotlarni tahlil qilish, yangi ilmiy kashfiyotlar uchun asos yaratish va innovatsiya jarayonlarini tezlashtirishda keng foydalaniladi. Ilmiy sohalaridagi tadqiqotlar sun'iy intellekt vositalari orqali yanada samarali bo'lmoqda.

Sun'iy intellekt inson ijodiy faoliyatini to'ldiruvchi vosita sifatida, yangi texnologiyalarni ishlab chiqish va ularni qo'llash orqali insonning ijodiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Biroq, bu jarayonlarda etik me'yorlar va inson markazli yondashuvni ta'minlash muhim ahamiyatga ega.

Sun'iy intellekt texnologiyalari insonning kasbiy faoliyatida muhim rol o'ynab, mehnat jarayonlarini optimallashtirish, samaradorlikni oshirish va yangi ish o'rinlarini yaratishda katta imkoniyatlar taqdim etadi. Biroq, inson va sun'iy intellekt o'rtasidagi hamkorlik jarayonida bir qator etik muammolar yuzaga keladi. Bular orasida mas'uliyatni belgilash, shaffoflikni ta'minlash, diskriminatsiya va maxfiylikka doir masalalar asosiy o'rin tutadi.

Sun'iy intellektidan foydalanishda inson va algoritmlar o'rtasidagi mas'uliyatning taqsimlanishi muhim masala hisoblanadi. Agar sun'iy intellekt noto'g'ri qaror qabul qilsa,

buning oqibatiga kim javobgar bo'lishi kerakligi aniq belgilab qo'yilmagan. Masalan, tibbiy diagnostika yoki avtopilot boshqaruvi kabi sohalardagi xatolar jiddiy oqibatlariga olib kelishi mumkin [7]. Shu sababli, sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy qilishda inson mas'uliyatini aniq belgilash talab etiladi.

Sun'iy intellekt algoritmlari asosida qabul qilingan qarorlar ko'pincha tushunarsiz va inson tomonidan tekshirib bo'lmaydigan holatda bo'ladi. Bu esa ishonchsizlikka sabab bo'lishi mumkin. Masalan, avtomatlashtirilgan ishga qabul qilish tizimlarida sun'iy intellekt qaysi omillar asosida qaror qabul qilganini aniqlash qiyin bo'ladi. Bunday holatlarni oldini olish uchun algoritmlar ishlash tamoyillarini ochiqlash va inson tomonidan nazorat mexanizmlarini yaratish zarur.

Sun'iy intellekt ma'lumotlarga asoslangan holda ishlaydi va ulardagi mavjud noxolislik (bias) natijasida muayyan ijtimoiy guruhlarga nisbatan diskriminatsiya qilish xavfi mavjud. Masalan, avtomatlashtirilgan qarz berish yoki sug'urta xizmatlaridagi sun'iy intellekt modellari ma'lum toifadagi odamlarni noqonuniy tarzda rad etishi mumkin [8]. Shu sababli, sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy qilishda adolatlilikni ta'minlash uchun maxsus mexanizmlar ishlab chiqish lozim.

Sun'iy intellekt insonning shaxsiy ma'lumotlarini tahlil qilish va ular asosida qaror qabul qilishda keng qo'llaniladi. Bu esa ma'lumotlarning maxfiyligi va himoyasi masalasini kun tartibiga qo'yadi. Agar sun'iy intellekt inson roziligisiz uning ma'lumotlarini qayta ishlasa yoki ularni uchinchi tomonga uzatsa, bu axloqiy va huquqiy muammolarni keltirib chiqaradi. Shu bois, maxfiylikni ta'minlash va ma'lumotlardan foydalanishda aniq huquqiy me'yorlarni joriy etish zarur.

Sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi inson mehnat bozoridagi rolini o'zgartirib, an'anaviy ish o'rinlarini avtomatlashtirish orqali ularning qisqarishiga sabab bo'lishi mumkin. Shu bilan birga, yangi kasblar ham paydo bo'ladi. Biroq, mehnat bozoridagi o'zgarishlar natijasida ayrim toifadagi ishchilar mehnat bozorida siqib chiqarilishi va ijtimoiy tengsizlik kuchayishi ehtimoli mavjud. Bu muammoni hal qilish uchun qayta tayyorlash va malaka oshirish tizimlarini rivojlantirish talab etiladi.

Xulosa. Sun'iy intellekt va inson hamkorligidagi etik masalalarni hal qilish uchun kompleks yondashuv zarur. Mas'uliyatni aniq belgilash, algoritmlarning shaffofligini ta'minlash, diskriminatsiyani oldini olish va shaxsiy ma'lumotlar himoyasini mustahkamlash kabi choralar sun'iy intellektning ijtimoiy foydali qo'llanilishini ta'minlaydi. Shuningdek, ish o'rinlarining transformatsiyasi jarayonida inson qadr-qimmati va mehnat bozoridagi adolatlilikni ta'minlash muhim vazifalardan biri bo'lib qoladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. <https://rutracker.org/forum/viewtopic.php?t=6351101> (1)
2. Флориди, Л. Цифровой мир и человек. — Москва: Альпина Паблишер, 2021.
3. IBM. (2020). "Watson Health: Accelerating Discovery in Medicine". IBM Research.
4. Jumper, J., et al. (2021). "Highly accurate protein structure prediction with AlphaFold". *Nature*, 596(7873), 583-589.
5. Ramesh, A., et al. (2022). "Hierarchical Text-Conditional Image Generation with CLIP Latents". OpenAI.
6. Adobe Sensei: Технология ва дизайн. — URL: <https://www.adobe.com/sensei/overview.html>

7. Бринджолфссон, Э., МакАфи, А. (2020). Машиналар даври: Сунъий интеллект ва иш келажаги. Кембридж: MIT Press.
8. Рассел, С., Норвиг, П. (2021). Сунъий интеллект: Замоनावий ёндашув. Нью-Йорк: Pearson.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/1 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).